

ઉમા વિજય અને કડવા કળબીની ઉત્પત્તિ.

ખનાવનાર,

છપાભાઈ રામદાસ પટેલ.

નં ૩ નિશાળના પે આ. માસ્તર
વતન ઉવારસદ

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

યુનીલાલ સોમનાથ પટેલ	} અમદાવાદ	
આત્મારામ મુળજી પટેલ.		કાળુપુર મામુ-
ત્રીકમલાલ બુલાખીદાસ પટેલ		નાચેકની પોળ

અમદાવાદ “વિજય પ્રવર્તક” પ્રેસ

સવત ૧૯૪૯—સને ૧૯૯૩.

કીમત ૦-૫-૦

॥ उमा विजय अने कडवा कणानी
उत्पत्ति.



ईशित ०-५-०

૫૪૬૮

સને ૧૮૬૭ના ૨૫ મા આક્ટ મુજબ રજીસ્ટર કરા હી રાજે

હમ સવાધિન રાજયાડે

પ્રસ્તાવના.

કડવા કણ્ણીની ઉત્પત્તિ શી રીતે થઇ; તે વિષેનો વિચાર શ્રી
ગામનગમ્મા આવેલી કાળુપુર મામુનાયક્ની પોળના રહીરા આ
પરતકના પૃષ્ઠ પપ મા જણાવેલા સદ્ગૃહસ્થોનો હતો અને તેઓ
“બુદ્ધિ મુન્નગી ચર્યા ચક્ષાનતા હતા તેવાગા તેમની મા-
તા સહવાસ થવાથી, તેમજ તેમના આગ્રહથી આ વિવન
નાની મને આકાક્ષા થઇ પછે” મે તથા સદરહુ સદગૃહસ્થોએ
આ વિષે જૂના પૂસ્તકોમા ખોળ કરી પરતુ દીક્ષમીરીની વાન
ઝોટાનીજ કે કોઇ ઠેકાણેથી માનવા યોગ્ય વાત મળી આવી
નહિ છેવટે એજ માતિમા ચાલતી હત કયાઓને મારા મનનો
કદપનાઓ વડે શણુગારી “ઉમા વિજય અને કડવા કણ્ણીની
ઉત્પત્તિ” એ નામે લઘુપુસ્તક તૈયાર કર્યું

કડવા કણ્ણીની ઉત્પત્તિ વિષે જુદા જુદા માણસોના જુદા
જુદા મનઝે પરતુ ઉમા દેરીના ધણા ભક્તો “ઉમાએ પુતળા
ખનાવી (શીવજીની પામે) સજીવન કરાવ્યા” એમ માનેછે આ
કુદ્રતી નિયમ નિરૂદ્ધ હતા દૈવી શક્તિ શુ નથી કરી શકતી ?
એમ ધારી હુ પશુ આ મતનેજ અનુસર્યો છુ.

આ પુસ્તક લખવાનો મારો મુખ્ય હેતુ એકે ઉમાએ જેજે હિત
નિયમો (જેવાકે બાર વરસે લગ્ન કરવા, પુનર્વિવાહ કરવો, વગેરે)
દર્શાવેલા, તે નિયમોના અર્થ મરજી મુજબ કરી દિન પ્રતિદિન
પડતી સ્થિતિને પામેલા; તેઓ ઉમિયાજીના દર્શાવેલા નિયમો (જે-

વાકે બાળ લમ ન કરના, નાતરા ન કરના, વગેર
હતુ સમજી 'ઉત્તમ ખેતિ' એવું મેળવી મૂકી
પદ ધારણ કરી ચઢતી સ્થિતિને પામે

વિશેષનામાં ઉમાએ જે ધર્મના લક્ષણો તથા નિક્ષા રૂ
પચનો કહેલા છે, તે આ જ્ઞાતિના લોકોને જોવ લેવા લાયક છે,
એટલુંજ નહિ પણ સામાન્ય રોને જોતા દરેક કામના માણુમે
ગ્રહણ કરવા યોગ્ય છે

આ પુસ્તકમાં માગ થોડા અનુભવને લીધે થયા.
ઢેવા હશે તે વાચક વર્ગ સુધારી લેશે, એવી આશા ગણુ.
તેમજ આગામી સુખોધ લઘ સંજ્ઞનો સદ્ગામે વિચરશે તે
મારોત્રમ સફળ થયો એમ માનીતા.

આ વિષય લખતા મારા પ્રિય મિત્ર નાગરદાસ જ્ઞાતિમાત્ર
પટેલ જેઓ અ મ્યુ ન. ૨ ની નિશાળમાં બી આ માસતર
છે, તેઓની તરફથી મદદ મળી છે તેથી તેમનો આભારી થયો છું.

હી, સેવક હખાલાલ રામદાસ પટેલ.



શ્રી ાવિજય અને કડવા કણ્ણીની ઉત્પત્તિ.



.ભુ દીનદયાળ જગમાં 'તું' પ્રભુ દીનદયાળ. એ રાગ.

તુ સ્તુતિ આ હૃદયાર, ઉમિયા તુ સ્તુતિ આ હૃદયાર ટેક
અખીલ જગતમાં તુ આઘ શકિત,
કર ભક્તની વાહાર, ઉમિયા તુ સ્તુતિ—
દાસ તારા બહુ દીન થયાછે,
નથી તુજ વીન આધાર, ઉમિયા તુ સ્તુતિ—
ખેતી થકી આ દેશ રહોછે,
માટે વિનવું આ વાર, ઉમિયા તુ સ્તુતિ—
તે ખેતીકાર ઘેરાયા દુખે,
દુખદરિયા મોઝાર, ઉમિયા તું સ્તુતિ—
મેહેર કરી માહેશ્વરીદેવી,
હૈતારો ભવપાર, ઉમિયા તુ સ્તુતિ—
પુત્ર તારાની પ્રભુ વધારી,
સંપ સદાય વધાર, ઉમિયા તુ સ્તુતિ—
વિધ્યા વધારે કર માતિમા;

(૨)

કર જીન ઉદ્ધાર, ઉમિયા
ભાવ થકી સૌ ભક્તિ કરે તુજ,
ઉતરે આ ભવ પાર, ઉમિયા ૬

સ્તુતિ. (રાગ ખનઝારો.)

ઉમા સ્તુતિ સુણો સુખદાઈ, મુજ મેહર કરો જગમાઈ ૮
હુ દાસ તમારો દેખી, મતિ આપો ગુણ ગાઉ એવી
સુખ નદન કરે સદાઈ, મુજ મેહર કર
નિત્ય નિયમ તમાગ પાળુ, કુમારગ કદિનવ ચાલુરે,
દો દરશન હે દરિયાઈ, મુજ મેહર કરો—
ભડભક્ત થઈ હુ તારો, સતસગ કરે મા સારોરે,
છે આપની અત સગાઈ, મુજ મેહર કરો—
કદિ ફૂડકપટ નવ ધાર, જરિ જુડ વચન ન ઉચારે,
સદા જીમે વગો સમ્બાઈ, મુજ મેહર કરો—
મોહ પાસ કદી ન ફસાઉ, લોભ કોપ થડી દૂર જાઉરે,
તરે દુનિયા આ હુ ખદાઈ, મુજ મેહર કરો—
ત્યા માન હંચમા વાસે, દુષ્ટ મદ મચ્છર સૌ ત્રાસેરે,
ગેરો આશિષ દો સુખદાઈ, મુજ મેહર કરો—
ગુણ ગાઉ તમારા ગાજી, જોયી થાઓ તમે મા રાજીરે,
સુખ કામ કરે હુ સદાઈ, મુજ મેહર કરો—
નિત્ય ધ્યાન ધરે મા તાર, ઉમા ઉમા મુખે ઉચ્ચારે,
જગ જાણુ બધું જુઠાઈ, મુજ મેહર કરો—
પરોપકાર કરો મા પૂરો, કષ્ટ કાપી કરો ચક્રચારે;
નિત્ય આપો હર્ષ વધાઈ, મુજ મેહર કરો—

મુજ ઊપર કરીમા

વાર ન કરશે માવડીરે, સરના

દાસ ઉપર ધણી મેહેર કરીને, આવો ઉમાળ -

વડા વેદમોને લાવશીરે, શેવો કીધી માત,

કમારને વળી ખીર કરીછે, શાક તજ્યા બઝીમાત—મનેહેત

ખરશીને પેડા પ્રીતે ખનાવ્યા, ધીએ કરી ગા ધારી,

ખાતાતની બઝી સુતરફેણી, પુરી કીમા સારી—મનેહેત

મેતીચુરના લાડવારે, જલેળી કીધી સાર,

ધુરૂચુગમુ મે આજ ક્યુંઝે, ઉપર કર ધીધાર—મનેહેત

શાકનેપાક સામઝી કરી વળી, કઠી કીધી રમાળ,

બઝી રીને મે માત ખનાવ્યો, પીરસુ છૂટીદાળ—મનેહેત

જમેા માણે તમે મેહેર કરીને, હેત ધરીને આજ,

આરોગીને આગિય આપો, શેરકની વગે લાજ—મનેહેત

રી બીરે, જુગના કેરે નીર,

વગત કરોને માવડીરે, હાથ મુકો મુજ સિર—મનેહેત

લીગ સોપારીને એઝઝીરે, પાન તણો મુખનાસ,

મારે હાથે ગા હેને આરોગો, એટલુ ગાથુ દાસ—મનેહેત

આરતિ.

જય ઉગિયા શક્તિ ગા જય ઉગિયા શક્તિ,

નિશાદિન તુ જને વદી (૨) કર સદા ભક્તિ—જ્યો જ્યો ઉગિયાશક્તિ

ડયા (૨)

નવનમા પેડા—જયો જયો૦

૨૧, મધાયને મોહ્યા (૨)

ઝાંઝો નિરખી (૨) શિવ સાથે સોહ્યા—જયો જયો૦

ચોથે ચરચા જ્યેષ્ઠ, ચિત્તમા ચટ લાની (૨)

ભર્ત્ત્વમિની ભાવે, (૨) ભાવડ મા ભાગી—જયો જયો૦

પાચમ પોને માત, પ્રભુ પૂજન કીધુ (૨)

પ્રમન્ન કરી હરદેશ (૨) પશુ માગી લીધુ—જયો જયો૦

છઠે મા સવાદ, રાવ સાથે કીધા (૨)

વિયોગ રૂપી મ્યાલા (૨) વિધ તણા ખીધા—જયો જયો૦

સાતમે થઈ મન શાન, સરોવરની તેડે (૨)

બાવન બાળ બનાવી (૨) હરખ્યા મા હૈડે—જયો જયો

આઠમ કૃતા રાત, નારજી આવ્યા (૨)

સરસ્વતિ તટ જૈને (૨) શિવજીને લાવ્યા

નોમે ફરૈયો નાથ, રૌઝવી વર લીધો (૨)

પુત્રમા પ્રાણ અપારી (૨) જગ ડકો કીવો—જયો જ

દશમે લાગ્યુ હુ મ, શિવને મન ભારી (૨)

કોધ સમાની લીધા (૨) કણુઓ ઉગારી—જયો જયો

એકાદશે ઉપવામ, ઉમિયાએ કીધા (૨)

દનમા વૌનાહ માંડી (૨) દાન બના દીધા—જયો જયો

બારમ રજા એ બાળ, કુવારી કન્યા (૨)

તેરશની :

માડમ રાત સુદા ,

બૌદ્ધશ રૂઢિયા સાથ, પાળા

બોધ વચન દે હેતે (૨) આશિષમા

યુનમ પગીયા પય, ઉભપુર વાળી (૨)

કશ્યપીને દે ધીરજ (૨) ઉમિયા મા ગાળી—જયા જયે

પદર તિયિએ શુભ ઉમિયાના માળે (૨)

ચ ચાયાને સમરી (૨) કૈતાગે જાળે—જયો જયો

જ્ઞાતિખધુઓને સૂચના.

(રાગ ક્ષત્રીકલકનો.)

ઉડો પડતી પામેલા હો વીર—ઉત્તમ ખેતી પડી ભાગેરે

થાઓ સાવધાન ધારીને ધીર—ઉત્તમ ખેતી.

તમે આપા ધરાવ્યુ નામ—ઉત્તમ ખેતી.

માટે ખેતી કરો રાખીને હામ—ઉત્તમ ખેતી.

મને અગ્નિ વ્યાપે રાગ સેમ—ઉત્તમ ખેતી.

થાઓ ઉભા કરીને યા હોમ—ઉત્તમ ખેતી.

તમને આપ્યુ ઉમાએ આવુ રાજ—ઉત્તમ ખેતી.

શુ સતાયા ! ખરા ખેતીઆજ—ઉત્તમ ખેતી.

તમને નહીં મળે આવો દેશ—ઉત્તમ ખેતી.

ધન કરાવો ખેતીની દો દેશ—ઉત્તમ ખેતી.

જાઓ નિદેશ કરી સહસ્રાધ—ઉત્તમ ખેતી.

મ જેતીં

૭—ઉત્તમ જેતીં

૭-૧ ઉમીઆ માઈ—ઉત્તમ જેતીં

આળકમનનો આલ—ઉત્તમ જેતીં

તેણુ જેતીનો નહીં આવે તાલ—ઉત્તમ જેતીં

કરો નાતરા જે દોષિત—ઉત્તમ જેતીં

કહો તેથી ખમો કેમ જીત—ઉત્તમ જેતીં

આળો નાતવરાનો રિવાજ—ઉત્તમ જેતીં

કહો તેણુ રહે કેમ લાજ?—ઉત્તમ જેતીં

ધરો સુવારાના હથિયાર—ઉત્તમ જેતીં

કરો કુધાગનો સહાર—ઉત્તમ જેતીં

ઉઠો સહાય કરે ઉમિયાય—ઉત્તમ જેતીં

જયજય કૃષિકારોની યાય—ઉત્તમ જેતીં

જીવને શિખામણ.

૫૬

(સ્મારથિયો સસાર અરે આ સ્મારથિયો સમાર) રામ

નાશનત સસાર, અરે આ નાશનત સસાર,

નથી તેમા કઈ સાર—અરે આ

ક્ષયુ બગુર છે કાયા તારી, સદેહ નહિ તલભાર,

જેવી રીને કાયા સુતરનો, કુટે કાણુમા તાર—અરે આ

પાણી તણો ડુપોટો કુટે, જેમ નદી મોઝાર,

૧૧૧

કે

ઝોમજ તારે તણ બ.

પુત્ર મિત્રાદીક સર્વે નકામો, ~

મામ મના ધન દોલત મુકી, તમે યગા

જેમ સ્વપ્નામા નિર્ધન પામે, ધન કરી વેપાર;

કાયા તારી જાણુજે તેવી, ઠરી રહે નવ દાર—અરે આ

વગ્ધોડામા જન સૌ મળીઆ, સામેલા બહુ સાર,

પનક રહીને વેરામ જાગે, તેમ શરીર તુધાર—અરે આ

માટે સૌ ઉચિયાણ સમરો, પ્રેમ ધરી આ વાર,

સમરજી કરતા શેરક સર્વે, ઉતરજે ભવ પાર—અરે આ

બહાર્ણપિકા ત્રિભગી છંદ.

છાગ્રેફ કરતા, આખર પડતા, ચૂડી શુભ રમ ત્રિશુવન ના,
 વાહાદુરીભાખી, લમા ન રાખી, નીતિતણ્યદોઆ, કંઈ માર ગ,
 મામરજી રડયા, રાને રખડયા, લાખો લપટિ, મતિ નાખર,
 રૂંતિહાસોમા, મતિહિનજીમા, લક્ષમવેઝે, જીવ પાજી

દાહરે.

લાખો મતિહિન ચઢો પડયા, શો દુનિયાનો સચા

ચ માયા તુ મે'હેર કરો, ઉમારજે આ પચ. †

× મરણ મુજબ રૂંતે ચડયા † ઉપરના બહાર્ણપિકા ત્રિ-
 ભગીમા દેવનામરી અક્ષરે બતાવેલા પાંચ શબ્દોને

રી

રા, લઘુઅથ મે આજ,*

ગાયા મોટી, સર્વ શેવકતુ કાજ-માતુ માહરી

ઉમ્મપુર વાળીને, પ્રીતે લાગુ પાય,

જન જાણીતે મહાય કરો મુજ, લીનવુ મોની માય—માતુ

મતિહિન પામરછુ પ્રાણી, કાઠ ન ધગો રોય,

ભૂવ હોયનો સુધારી લઈ, કાગા કરો મુજ દોષ-માતુ માહરી

અન્યકાગમા ઉમા પધારી, કરજો શેવક વહાર,

સદ્બુદ્ધિ છચ્ચીલાને દેને, સદા કરો સુખકાર—માતુ માહરી

* સવત ૧૯૪૯ ના પહેલા અશાઠ શુદ્ધ ૧૧ ને વાર રાત્રી

તા ૨૪-૬-૯૩



